

Tájékoztató szakemberek képzése és továbbképzése

PÁSZTOR Györgyi

A tudományos-technikai forradalom hatására rohamosan megnőtt az információk mennyisége, s ez szükségessé tette olyan jól szervezett információs rendszerek létrehozását, amelyek ténylegesen biztosítani tudják az egyes népgazdaságok különböző ágazatainak információval való hatékony ellátását. Az információk mennyiségi növekedése és a rohamos technikai fejlődés az információfeldolgozás területén is érezteti hatását, egy új "szakma" alakult ki, a tájékoztató szakembereké, akiknek fel kell készülniük a kor követelményeinek megfelelő színvonalon az információk értékelésére, feldolgozására és terjesztésére. Ahhoz, hogy a fokozódó társadalmi igényeknek eleget tudjunk tenni, elsősorban a tájékoztatásban kell megszervezni a tájékoztatást (információ az információról), biztosítani kell a tájékoztató szakemberek új típusú képzését és továbbképzését.

Ezt az igényt felismerve hozták létre Moszkvában a hatvanas évek végén a Szovjetunió Minisztertanácsa Tudományos és Műszaki Állami Bizottsága mellett működő Információs szakemberek továbbképző intézetét, az IPKIR-t (Insztitut povüsenija kvalifikacii informacionnüh rabotnikov), mely lényegében az önállósodott, továbbfejlesztett változata annak a képzési formának, melyet korábban a VINITI (Vszeszozjuznüj insztitut naucsno i tehnicseszkoj informacii) nyújtott. Az intézet az SZKP XXIV. kongresszusa irányelveinek szellemében a szovjet és a KGST-tagországok tudományos-műszaki információs rendszerének továbbfejlesztése érdekében az informatika bármely területén működő szakemberek folyamatos képzését, tájékoztatását biztosítja.

A KGST-tagországok sokoldalú együttműködésének fejlődése magával hozta a tudományos és műszaki információ gyűjtésének, feldolgozásának és szét-sugárzásának ésszerű integrációját is. A KGST komplex programja szellemében 1969-ben létrehozták a KGST országok Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerét, az NTMIR-t (Mezsdunarodnaja Szisztéma Naucsnoj i Tehnicseszkoj Informacii - MSZNTI). Hogy a Rendszerben működő országok nemzeti ágazati és speciális információs rendszerei között biztosítani tudják a szellemi, elméleti, rendszerbeni és módszerbeni kompatibilitást, szükségessé vált a szakemberek egységes elvek és követelmények alapján való képzésének, továbbképzésének biztosítása is. Így kapcsolódtak be az NTMIR-ben érdekelt országok információs szakemberei 1976-ban az IPKIR nyújtotta képzési formába, s ezzel komoly lépést tettek annak érdekében, hogy az integrált információs rendszerek felépítésének és működésének alapelveit egységesen, a közös cél érdekében alakíthassák ki.

Az IPKIR nappali (hét hónapos), esti (6 hónapos) és levelező képzést (12 hónap) folytat. A levelező képzés hatékonyságának fokozása érdekében a Moszkvában működő intézet mellett a Szovjetunió több városában tervezik konzultációs központok felállítását.

• A nappali tagozat (melyen én is részt vettem) hallgatóit (külföldről érkező és hazai szakembereket egyaránt) a képzés két hónapjára mentesítik munkájuk végzésétől. Kiválasztásuk a küldő intézmények érdekeinek szem előtt tartásával történik. A képzésben részt vevő szakemberek döntő többsége felsőfoku végzettséggel rendelkezik. A népgazdaság minden területéről érkeznek ide szakemberek, akiknek munkája bármilyen kapcsolatban van a dokumentáció, az információfeldolgozás folyamatával. Mérnökök, közgazdászok, biológusok, orvosok, könyvtárosok gyűlnek itt össze a Szovjetunió és a KGST országok minden tájáról.

Az intézet öt témakörben szervez fakultatív oktatást, valamint az NTMIR bekapcsolódásával kiegészítő (hatodik) témaként előirányozza a NTMIR fejlődésének problémáival foglalkozó tantárgy felvételét a tantervbe.

Az intézet jelenleg az alábbi témakörökben biztosít képzést:

1. Az informatika alapjai és a tudományos-műszaki információs tevékenység szervezése;
2. Az információs fondok (állományok) felhasználásának és kialakításának alapjai;
3. A tudományos és műszaki információs rendszerek létrehozásának alapjai és a munkafolyamatok gépesítése és automatizálása;
4. A tudományos és műszaki információs források analitikus-szintetikus feldolgozása;
5. A tudományos és műszaki propaganda és ipari reklámozás alapjai valamint a tudományos munkaszervezés.

Ahogy a felsorolásból is kitűnik, a témakörök összeállításával megkísérelték átfogni az informatika egész területét, szem előtt tartva annak fejlettségi színvonalát és az egyes területek feladatait.

Az egyes fakultások tantervében a témakörök megoszlását a következőképpen szervezték: a kiválasztott tantárgy a 320 órából 186-ot foglal el, a fennmaradó óraszámokat a fakultáson belül felállított fontossági sorrend alapján arányosan osztják el. Az előadások, a gyakorlati foglalkozások, vizsgák és az elkészítendő szakdolgozat nyelve természetesen az orosz.

1976 szeptember-októberében vettem részt az immár külföldiek előtt is nyitva álló tanfolyamon, a KMK javaslata alapján a Kulturális Minisztérium kiküldöttként. Mivel a KMK Tájékoztatási Osztálya aktívan részt vesz az NTMIR-ben folyó munkálatokban, és az Információs Munka Eszközeinek és Berendezéseinek Információs Szolgálatában a bázisszerv feladatait látja el, szükségessé vált a részvétel az ismeretek kibővítése és a gyakorlati elképzelések pontosítása céljából.

A tanfolyamon mintegy 200-an vettünk részt, ebből 45-en Lengyelországból, 7-en Bulgáriából, 4-en Csehszlovákiából, 5-en Magyarországról és egy személy az NDK-ból. A magyar hallgatók közül a megjelölt fakultáson csak én tanultam, hárman a Tudományos és műszaki információs rendszerek létrehozásának alapjai és a munkafolyamatok gépesítése szakon, egy szakember pedig az Informatika alapjai és a tudományos-műszaki információ szervezése szakon hallgatott előadásokat.

Fakultásom főtárgya: Az információellátás alapjai és módszerei, kiegészítve az ETO-val. A többi tantárgy a fentebb felsorolt fő témákból tevődött össze. Az előadók nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeztek, legtöbbjük nagy információs intézmények (pl. a VINITI) munkatársai. Az előadások

szinvonala megfelelt az információ területén elvártaknak. A tanfolyamon megismerkedhettünk a Szovjetunió információs rendszerének felépítésével, működésével. A képzés még nem terjedt ki a KGST országokban működő ill. tervezett információs rendszerek, felépítési elveik és működésük ismertetésére. Ugy gondolom, ez sajnálatos tény a külföldi résztvevők számára, elsősorban azoknak, akik valamilyen módon kapcsolatban állnak az NTMIR-ben folyó munkákkal. Ezzel együtt nem tagadható, hogy kellő kritikával és a hazai ismereteket felhasználva sok hasznos tudnivalót vehettünk át a Szovjetunió információs rendszerének tapasztalataiból.

A tantárgyak szervezéséről el kell mondani, hogy - talán az önállósult intézet megfelelő tradícióinak hiányában - az egyes tantárgyak között nagy az átfedés, nem történt még meg kellő mértékben az egyes tantárgyakon belül a fontossági sorrend kialakítása, a megfelelő súlypontozás, és a tantárgyak közötti megnyugtató elhatárolás. Ugy éreztem - és a velem együtt tanuló többi hazai szakember is -, hogy nem eléggé átgondolt még a témák egymásra építése, s nem tükröződik kellőképpen a témák egymáshoz kapcsolódása. Problémákat okozott (főleg a gyakorlati foglalkozások során) az is, hogy az egyes szakembereket nem ágazatonként válogatták össze egy csoportba, így az egyes tantárgyak részleteinél (pl. az ETO alkalmazásának gyakorlásánál) egyesek érdektelenné váltak, mivel az őket közelebbről érintő terület megvilágítására (a szakemberek számaránya és az idő viszonylag rövid volta miatt) nem került sor.

Összességében a képzés teljességre törekedett, és valójában jól tükrözte a jelenlegi információs-tájékoztatási tevékenység fejlettségi szintjét, rávilágított a soron következő feladatok irányára és fontosságára, valamint kiemelte az eltelt időszak alatt felmerült gyakorlati problémákat, az ezekből leszűrhető tanulságokat, megvilágítva ezzel a továbblépés lehetőségeit.

